

ชื่อเรื่อง: การศึกษากระบวนการเรียนรู้กลุ่มผู้สูงอายุและการนำไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน
จังหวัดสมุทรปราการ

ผู้วิจัย: พรศิริ กองนวล วิไล ตั้งจิตสมคิด และสุชาดา ธโนภานุวัฒน์

หน่วยงาน: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

ปีที่สำเร็จ: 2559

บทคัดย่อ

การศึกษากระบวนการเรียนรู้กลุ่มผู้สูงอายุและการนำไปใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจกลุ่ม/ชุมชน/องค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดี ศึกษาตัวบ่งชี้แนวปฏิบัติที่ดีกลุ่มผู้สูงอายุและการนำไปใช้ประโยชน์ ศึกษาลำดับขั้นตอน องค์ประกอบ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาให้เอื้อต่อการเกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประชากรที่ใช้ในการศึกษามี 3 กลุ่ม ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น 43 แห่ง ผู้นำชุมชนหรือประชาชนในชุมชนที่มีแนวปฏิบัติที่ดี 13 แห่ง และผู้แทนหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นักวิชาการ 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการตรวจสอบสัมภาษณ์ และประชุมสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่ม/ชุมชน/องค์กรที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านผู้สูงอายุมี 13 กลุ่มดังนี้ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จำนวน 1 กลุ่ม อำเภอบางเสาธงจำนวน 3 กลุ่ม อำเภอพระประแดงจำนวน 3 กลุ่ม อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จำนวน 1 กลุ่มอำเภอบางพลีจำนวน 4 กลุ่ม อำเภอบางบ่อจำนวน 1 กลุ่ม ตัวบ่งชี้ของกลุ่มที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านผู้สูงอายุ มี 4 ด้าน ได้แก่ ลำดับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ รวมทั้งสิ้น 47 ตัวบ่งชี้

ลำดับขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ประกอบด้วย 1) ร่วมคิด ร่วมรับฟังความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และประชุมวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน 2) ร่วมดำเนินการ ร่วมกันดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ด้านสุขภาพ การบำเพ็ญประโยชน์ นันทนาการต่างๆ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการร่วมดำเนินการ 3) ร่วมสรุปบทเรียน สมาชิกมีการร่วมประเมินผลการดำเนินการ รายงานผลการดำเนินงาน หรือรายงานสรุปการเงิน การเผยแพร่ผลการดำเนินงานหรือกิจกรรม และการทบทวนบทบาทของสมาชิก 4) ร่วมรับผลประโยชน์ แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ ผลประโยชน์ที่เป็นค่าตอบแทน และผลประโยชน์ที่ไม่ใช่ค่าตอบแทน

องค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มหรือสมาชิกในกลุ่ม ถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิก ประชาชนชาวบ้าน หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาจัดอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรม 2) ภายนอกชุมชน ได้แก่ การศึกษาดูงานกลุ่มอื่นๆ การอบรมกับ

หน่วยงานภายนอก การค้นคว้าข้อมูลจากสื่อสังคมออนไลน์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกลุ่ม บุคคลภายนอกเข้ามาเรียนรู้กับกลุ่ม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องของกระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำ สมาชิก และชุมชน 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐทั้งส่วนกลางและท้องถิ่น กฎหมาย/ระเบียบ นโยบายของหน่วยงาน ภาครัฐ ภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษา และครอบครัว 3) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ชุมชนมีผู้สูงอายุจำนวนมาก มีความหลากหลายแตกต่างกันทั้งด้านเชื้อชาติ ภูมิสำเนา อาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรม การมีองค์กรที่มีศักยภาพ การเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคม สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ ความเจริญก้าวหน้าทางสาธารณสุข สภาพสังคมที่ปรับเปลี่ยน การมีอุตสาหกรรมในพื้นที่ การยอมรับและเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุว่ามีความสามารถดูแลตนเองได้ ฯลฯ

แนวทางในการพัฒนาให้เอื้อต่อการเกิดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง พบว่ามีการดำเนินงานของกลุ่มที่นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เอื้อต่อการเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ได้แก่ 1) มีผู้นำที่ดี ได้แก่ มีคุณธรรมจริยธรรม มีภาวะผู้นำ มีฐานะดีหรือมีความสามารถในการหางบประมาณ การผลักดันของผู้นำและคณะกรรมการที่มีความสามารถ มีความรอบรู้และมีสังคม 2) มีความร่วมมือจากสมาชิก ได้แก่ มีการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมสรุปบทเรียน และร่วมรับผลประโยชน์ 3) มีการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ การได้มาของผู้นำและคณะกรรมการ การรับสมาชิก การจัดการโครงสร้าง การวางแผนการดำเนินงาน 4) มีการสนับสนุนของหน่วยงานต่างๆ ได้แก่ ภาครัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ/ภาคเอกชน 5) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอก ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้ ผู้สูงอายุ การนำไปใช้ประโยชน์

Title: The Study of Learning Process of the Elders and Utilization of the Community People in Samutprakarn Province

Researcher: Pornsiri Kongnual, Wilai Taugchitsomkit, and Suchada Tanopanuwat

Institute: Research and Development Institute
Dhonburi Rajabhat University

Year: 2016

Abstract

This study aimed to survey groups/communities/organizations in Samut Prakan province which employed good methods for treating the elders, to study the indicators of such methods and implications, to explore procedures, elements, and factors in the communities' learning process for strengthening the community, and to search the development methods for encouraging such learning process. The participants were as follows: 43 groups of Local Administrative Organizations, 13 groups of community leaders or people in the communities who adopted good methods for treating the elders, and 7 representatives from related organizations and scholars. The research instruments included questionnaires and interview forms. The data were collected through surveys, interviews, and focus group discussions. Then data analysis was employed to analyze and synthesize the collected data.

The results of the study show that there were 13 groups/communities/organizations in Samut Prakan province which followed good methods for treating the elders, including 1 group in Mueang Samut Prakan district, 3 groups in Bang Sao Thong district, 3 groups in Phra Pradaeng district, 1 group in Phra Samut Chedi district, 4 groups in Bang Phli district, and 1 group in Bang Bo district. There were 47 indicators of the groups which employed good methods for treating the elders. These indicators related to the following 4 groups: procedures of the learning process, elements of the learning process, factors as concerning the learning process, and the implications.

Procedures of the communities' learning process for strengthening their community consist of 1) taking part in brainstorming, accepting other's opinions, offering suggestions, making decisions, analyzing problems, and participating in meetings over operational planning; 2) joining in conducting operations and doing activities regarding health, volunteerism, and recreations in a close collaboration with the public and private sectors and educational institutes; 3) collaborating in summarizing lessons which referred to members' joining in evaluating the operations, presenting operational performance reports or financial reports, publicizing

operational performance reports or activities, and reviewing the roles of the members; and 4) sharing benefits which could be divided into 2 categories, namely financial and non-financial benefits.

Elements of the learning process consisted of 1) elements within the communities which referred to community leaders or members of the communities who shared their knowledge with other members, local wisdom elites, the public sector, public enterprises, the private sector, and educational institutes which conducted seminars in order to broaden knowledge for the members and encouraged their activities, and 2) elements outside the communities which included taking study trips to other groups, attending seminars given by external agencies, researching further information through social networks, and exchanging and acquiring knowledge between groups joining in with third party.

Factors concerning the learning process consisted of 1) internal factors which referred to the leaders, the members, and the communities, 2) external factors which referred to officials from central and local government agencies, laws/regulations, and policies of the public and private sector, public enterprises, educational institutes, and families, and 3) environmental factors which referred to the elders' differences in races, domiciles, the availability of convenient locations for doing activities and potential organizations, the dissemination of information and data regarding social, environmental and financial settings, advances in public health, and changing social settings, the existence of industry in the area, the acceptance and appreciation of the elders for their own self-care, etc.

It was found that some operations of the groups which followed good methods for treating the elders could be adopted as development methods for encouraging the communities' learning process for strengthening their community were as follows: 1) having good leaders who had virtues, morals, and leadership skills, were cultivated and wealthy or capable of raising funds, pushing forward the groups along with the groups' committee, and had connections, 2) getting cooperation from the group members who joined in brainstorming, conducting operations, drawing lessons, and sharing benefits, 3) having good management and administration ability which referred to selecting leaders and committee, accepting members, managing structures, and planning operations, 4) receiving support from the public sector/Local Administrative Organizations and public enterprises/the private sector, and 5) establishing collaborative networks inside and outside the groups by sharing visions and benefits and supporting one another.

Keywords: Learning Process, The Elders, Implications